

## Ochotnicze Hufce Pracy – instytucja państwowa dla młodzieży i pracy z młodzieżą

Voluntary Labour Corps – a state-run institution for the youth and youth work

**Słowa kluczowe:** młodzież, marginalizacja, instytucja, efektywność działania instytucji.

**Key words:** youth, marginalization, institution, efficiency of institution's activity.

**Abstract.** The article presents Voluntary Labour Corps (OHP) as an educational institution of the labour market in Poland. It attends difficult, young people who are socially excluded. The OHP is seen as the institution of the second chance, which embraces the needs of young people in a competent and complex way. It concentrates on providing the youth with proper education and preventing them from further social exclusion. The institution undertakes actions to include the youth in normal, adult life. Research shows that it is effective in its work and more than half of the graduates obtain a stable professional and social position.

Istnieją organizacje, które za cel mają od wielu lat zbieżne działania skierowane do podobnej grupy odbiorców społecznych, tj. młodzieży. Taką organizacją są np. w Polsce Ochotnicze Hufce Pracy, które stoją na progu kolejnej zmiany organizacyjnej. Przeszłość hufców pracy nie jest jednorodna i sięga okresu przedwojennego (Junackie Hufce Pracy) oraz powojennego (Ochotnicze Hufce Pracy) w Polsce<sup>1</sup>. Pomimo różnic ideowych, były one narzędziem celowej polityki państwa w stosunku do określonych środowisk społecznych, głównie młodzieżowych, którym należało pomóc<sup>2</sup>. W ostatnim dwudziestopięcioleciu organizacja ta stała się szczególnie ważnym narzędziem polityki państwa wobec młodzieży, szczególnie tej trudnej, zaniebanej lub wykluczonej społecznie. Tylko w latach dziewięćdziesiątych XX w. działaniami OHP objęto ponad 300 tys. uczestników. Doświadczenia Ochotniczych Hufców Pracy (OHP) potwierdzają,

<sup>1</sup> Zob. *Co to są Junackie Hufce Pracy? Co dają Polsce i młodzieży?* Warszawa 1938; *Junackie Hufce Pracy*, [w:] *Encyklopedia historii Drugiej Rzeczypospolitej*, red. A. Garlicki i in., Warszawa 1999, s. 143; zob. K. Kołodziej-Hubka, *Ochotnicze Hufce Pracy i ich zadania w latach 1958–2009*, „Piotrkowskie Zeszyty Historyczne” 2010, t. 11.

<sup>2</sup> Z. Jasiński, E. Nycz, *Absolwenci Ochotniczych Hufców Pracy. Badania ich losów, pozycji społecznej i zawodowej w społeczeństwie*, Opole 2010, s. 14–16.

że edukacja ogólna i zawodowa odgrywa fundamentalną rolę w przeciwdziałaniu marginalizacji społecznej i innym negatywnym zjawiskom, stanowiącym barierę na drodze do pełnej integracji społecznej i zawodowej młodego pokolenia. Edukacja w OHP obejmuje kompleksowy system oddziaływań w obszarach: wychowania i resocjalizacji młodzieży, kształcenia ogólnego i zawodowego oraz edukacji do i dla rynku pracy.

Już koniec wieku XX charakteryzował się znacznymi zmianami w sposobie funkcjonowania tej organizacji oraz rozwoju ilościowym i jakościowym jednostek OHP. Z początkiem XXI w. organizacja ta przeszła także transformację organizacyjną, przez co nie doszło do „społecznego zużycia instytucji”, co przytrafiło się kilku podobnym podmiotom, mającym korzenie w realnym socjalizmie. Zmiany ekonomiczne i społeczne lat dziewięćdziesiątych XX w. w Polsce wpłynęły na wzrost liczby młodych osób wykluczonych i marginalizowanych, które mogły zostać przejęte przez środowiska patologiczne lub przestępcze. Dzięki strukturom OHP część tej młodzieży znalazła się w głównym nurcie życia społecznego. Powyższe stwierdzenia poparte są nie tylko badaniami i refleksją naukową, ale i świadectwem wielu młodych ludzi – uczestników form pracy OHP<sup>3</sup>.

W okresie powojennej budowy nowej socjalistycznej rzeczywistości zorganizowaną oświatą i pracą z dorastającą młodzieżą zajęły się powstające ówczesne organizacje ideowo-polityczne będące przybudówkami rządzącej partii i sojusznicznych stronnictw. „Pierwowzorem” powojennych hufców pracy stały się po wojnie Bataliony Odbudowy Stolicy i Kraju, a szczególnie paramilitarna organizacja „Służba Polsce”, która grupowała w swoich szeregach młodzież odbudowującą kraj ze zniszczeń, dając jej również możliwość zdobycia zawodu (rozwiązana w 1955 r.).

Po przełomie październikowym w 1956 r. socjalistyczna industrializacja i urbanizacja „zderzyła się” z brakiem wykwalifikowanych rąk do pracy. Znaczna część ówczesnej młodzieży nie kończyła szkoły podstawowej, podejmując tylko proste prace fizyczne. Tworzony przemysł potrzebował kadr z określoną wiedzą zawodową i kwalifikacjami. Sytuacja społeczna młodego pokolenia była ówczesnie skomplikowana. Nierozwikłane problemy z młodzieżą bez kwalifikacji i braku podstawowego wykształcenia doprowadziły do powołania – 13 czerwca 1958 r. – Ochotniczych Hufców Pracy jako organizacji zajmującej się powszechnym przysposobieniem zawodowym, wychowaniem fizycznym i przysposobieniem wojskowym oraz organizacją kultury fizycznej i sportu dla młodego pokolenia. Za główne zadanie OHP uznano niesienie pomocy w zakresie rozwoju gospodarki narodowej oraz stworzenie młodzieży możliwości zdobywania podstawowych umiejętności zawodowych<sup>4</sup>. Syntetycznie ujmując, rozwój OHP można podzielić na pewne charakterystyczne okresy.

<sup>3</sup> Zob. E. Nycz, *Druga szansa młodzieży. Studium funkcjonowania Ochotniczych Hufców Pracy*, Opole 2014.

<sup>4</sup> Uchwała Nr 201 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1958 roku, w sprawie organizowania i pracy ochotniczych hufców pracy Związku Młodzieży Socjalistycznej, „Monitor Polski” 1958 roku, nr 56, poz. 322.

Lata 1958–1970 – to tworzenie podstaw organizacji przy wszystkich dużych budowlach socjalistycznej gospodarki powstają hufce pracy<sup>5</sup>. Setki młodych ludzi uczą się zawodu, zdobywa wykształcenie (łącznie z przeszkoleniem wojskowym), pracując w ramach hufców rozlokowanych w miastach i na terenach wiejskich na obszarze całego kraju. Związek Młodzieży Socjalistycznej i Związek Młodzieży Wiejskiej piastują ideowy patronat nad organizacją.

Lata 1971–1981 – to czas dynamicznego rozwoju organizacji. Modernizacja gospodarczo-społeczna epoki gierkowskiej odbywała się przy wzmożonej pracy junaków oraz szkolnej i studenckiej młodzieży niezrzeszonej, która pracowała i odpoczywała pod patronatem OHP. Jest to czas największej prosperity (ilościowej) tej organizacji<sup>6</sup>.

Lata 1982–1989. Stan wojenny wprowadzony 13 grudnia 1981 r. wpłynął na tendencję przekształcenia organizacji w strukturę paramilitarną. Przyjęto w niej nazewnictwo wojskowe, a kadre w znacznej części stanowili zawodowi żołnierze Ludowego Wojska Polskiego. Wprowadzono regulaminy wojskowe oraz formy zachowań typowe dla struktur wojskowych. W latach osiemdziesiątych XX w. działały stacjonarne hufce dla młodocianych i dorosłych, hufce dochodzące i (paramilitarne) Oddziały Obrony Cywilnej (OOC OHP), do których wcielono młodych ludzi, którzy nie mogli z różnych przyczyn służyć w wojsku. W drugiej połowie lat osiemdziesiątych XX w. zmienia się ułożenie instytucjonalne OHP, będąc coraz bardziej dostosowywane do zmieniających się realiów. Obecny stereotyp o OHP jest najczęściej przez laików łączony z tym okresem działalności tej instytucji.

Lata 1990–2004. Rok 1990 był dla organizacji czasem trudnym i przełomowym<sup>7</sup>. Nastaje cywilny główny komendant OHP, odchodzą z OHP żołnierze zawodowi, wprowadzone zostały ze struktur oddziały obrony cywilnej. Zmiany organizacyjne zostają potwierdzone rozporządzeniami władzy państwowej (1992, 1995). Dokonuje się adaptacja organizacji do nowych i zasadniczo innych warunków politycznych, społecznych i gospodarczych, tworzenie nowej struktury i umocowań prawnych<sup>8</sup>. Przeważa tendencja do zajęcia się młodzieżą zaniechaną, trudną oraz jej aktywizowanie (zawodowe i społeczno-kulturalne) na modernizującym się rynku pracy i w zmieniającym się społeczeństwie. Od 1998 r. toczyły się dyskusje nad umiejscowieniem (samorządowym czy państwowym) OHP w ramach reformy administracji państwowej. Trudny okres dla organizacji nastąpił w czasie reformy systemu administracyjnego kraju. Początek 2000 r. zastał struktury OHP w gestii urzędów marszałkowskich, ale już 1 marca 2000 r. wojewódzkie komendy OHP przekazane zostały do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Zdecydowano się na pozostawienie OHP w gestii państwa, aby umożliwić

<sup>5</sup> Zob. *Praca i wychowanie w OHP*, Warszawa 1967.

<sup>6</sup> Zob. *Wychowanie w OHP – historia i współczesność* (materiały sesji naukowej z 16.12.1983 r.), red. Felicja Bożyszkowska-Sękowska i inni, Warszawa 1985.

<sup>7</sup> Sprawozdanie z działalności Ochotniczych Hufców Pracy za rok 1991, Komenda Główna OHP, Warszawa 1992.

<sup>8</sup> Ochotnicze Hufce Pracy w Narodowym Planie Rozwoju 2007–2013, KG OHP, Warszawa, kwiecień 2005.

prowadzenie spójnej polityki wobec młodzieży trudnej i zmarginalizowanej (ustawy z 2001 i 2004 r.). Nie tylko reforma administracyjna, ale również reforma szkolnictwa (1999) wzmocniła publiczną dyskusję o miejscu i potrzebie funkcjonowania OHP. Okres ten jednak zakończył się organizacyjnym ustabilizowaniem funkcjonowania jej struktur.

Lata 2005–2015 – pomimo (różnych) koncepcji przekształcenia lub reorganizacji organizacji, widoczna jest pewna stabilizacja form jej pracy, doskonalenia pracy oświatowo-wychowawczej, resocjalizacyjnej oraz poradniczej, profesjonalizacja przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu młodzieży oraz wspieranie jej w pierwszych krokach na rynku pracy. Zmiany wewnętrzzstrukturalne kierują organizację ku doradztwu, poradnictwu i nauce zawodu oraz ku szerokiej obsłudze rynku pracy w oparciu o pozyskiwane fundusze zewnętrzne (europejskie)<sup>9</sup>.

Od 2016 r. – poszukiwanie nowego modelu pracy (i nazwy) instytucji w zmieniającym się (globalizującym się) społeczeństwie polskim i europejskich uwarunkowaniach gospodarczych.

Zmiany polityczno-społeczne zachodzące w kraju na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w. wywarły znaczący wpływ również na działalność OHP, dostosowując ją do nowej sytuacji polityczno-społeczno-ekonomicznej. W roku 1990 wyprowadzono z ich struktur Oddziały Obrony Cywilnej i oficerów zawodowych Wojska Polskiego. Cywilne kierownictwo OHP przy udziale związków zawodowych zrzeszających pracowników OHP, szczególnie NSZZ „Solidarność”, opracowało i przedstawiło zainteresowanym komisjom sejmowym i senackim materiały uzasadniające dalszą konieczność funkcjonowania OHP. Zaprezentowane argumenty zostały przez te komisje zaakceptowane, a rząd Tadeusza Mazowieckiego uznał, że hufce są dla państwa bardzo potrzebną i ważną instytucją. Znalazło to swój wyraz w stosownych zapisach o roli i zadaniach OHP w ustawach z 1991 r. o systemie oświaty oraz o zatrudnieniu i bezrobociu. Na tej podstawie Rada Ministrów swoim rozporządzeniem z 8 września 1992 r. w sprawie OHP sprecyzowała zasady ich funkcjonowania w nowych warunkach społeczno-gospodarczych kraju. Modernizująca się instytucja stała się agendą rządową, rozwiązującą nabrzmiałe problemy czasu transformacji, szczególnie zajmując się młodocianymi, wchodzącymi w dorosłe życie.

W roku 1992 rozpoczęły działalność pierwsze w kraju Ośrodki Szkolenia i Wychowania (OSZiW) dla młodzieży „odrzuconej” przez system oświatowy. W oparciu o współpracę z odpowiednimi organami państwowymi i samorządowymi podjęto pracę z młodzieżą trudną oraz z zaniedbanych środowisk. Prowadzono działalność wychowawczą, profilaktyczną i resocjalizacyjną wśród młodzieży zagrożonej i niedostosowanej społecznie, wymagającej specjalnych oddziaływań, organizując jej opiekę w placówkach otwartych. W roku następnym powołano do życia Centra Kształcenia i Wychowania (CKiW), które stanowiły ponadregionalną formę organizacyjną jednostek podstawowych OHP, przystosowaną do kompleksowej realizacji zadań w zakresie

<sup>9</sup> Koncepcja funkcjonowania Ochotniczych Hufców Pracy. Kierunki działalności instytucji w latach 2009–2015, Warszawa 2010, s. 4.

kształcenia i wychowania uczestników, doksztalcenia kadry OHP oraz aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu. Otwarte są one na rozwiązywanie problemów młodych ludzi spoza OHP w środowiskach lokalnych będących w zasięgu oddziaływania struktur organizacji. W roku 1994 utworzono pięć takich jednostek, a w czerwcu 1998 r. dalsze cztery. W zamierzeniu CKiW miały najpełniej realizować statutowe zadania OHP. Modelowe centrum w swej strukturze miało zawierać: ośrodek szkolenia i wychowania, ośrodek kształcenia kadr OHP, kuratorski ośrodek pracy i ośrodek szkolenia zawodowego<sup>10</sup>.

W styczniu 1996 r. powstają pierwsze Środowiskowe Hufce Pracy (ŚHP) na zasadzie kontraktu społecznego pomiędzy OHP a przedstawicielami środowiska lokalnego, realizując wspólnie wypracowany program działania, adekwatny do potrzeb środowiska i stanowiący jego integralną część. Środowiskowe Hufce Pracy są jednostkami wychowawczo-dydaktycznymi o szerokim profilu działań opiekuńczych, kształceniowych i doraźnych. W nich młodzież marginalizowana mogła uzyskać przysposobienie zawodowe lub zawód, wypełniając na rynku edukacji zawodowej powstałą w tamtym czasie lukę organizacyjną<sup>11</sup>.

Pomimo zarysowanych prób zmiany statusu OHP – organizacja ta wchodzi z nowymi rozwiązaniami na rynek pracy, szkoleń i doradztwa pracy, nie tylko współpracując z młodymi ludźmi, ale i z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym<sup>12</sup>. Dnia 20 kwietnia 2004 r. Sejm RP przyjął Ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, na mocy której Ochotnicze Hufce Pracy uzyskały status instytucji rynku pracy – obok publicznych służb zatrudnienia, agencji zatrudnienia, instytucji: szkoleniowych, dialogu społecznego i partnerstwa lokalnego. Ochotniczym Hufcom Pracy przeznaczono rolę państwowej jednostki budżetowej wyspecjalizowanej w działaniach na rzecz młodzieży, w szczególności młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym oraz bezrobotnych do 25. roku życia. Zgodnie z tą uchwałą OHP wykonują zadania państwa w zakresie zatrudnienia oraz przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu młodzieży, a także zadania w zakresie jej kształcenia i wychowania; współpracują w szczególności z jednostkami administracji rządowej, z publicznymi służbami zatrudnienia i innymi instytucjami rynku pracy oraz z jednostkami samorządu terytorialnego, co odbywa się na warunkach określonych w zawieranych umowach lub porozumieniach<sup>13</sup>.

Od roku 2003 w OHP w odniesieniu do wychowanków i młodzieży niezrzeszonej realizowane są pakiety programowe służące podniesieniu jakości i efektywności oferowanych w hufcach usług skierowanych do młodzieży. Są wśród nich przedsięwzięcia służące przeciwdziałaniu zjawiskom marginalizacji i wykluczenia społecznego,

<sup>10</sup> S. Suchy, *Ochotnicze Hufce Pracy wobec wyzwań edukacji i zatrudnienia*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych” 2000, nr 1, s. 59.

<sup>11</sup> M. Kostka, *Ochotnicze Hufce Pracy*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 1998, nr 6, s. 31–32.

<sup>12</sup> Zob. *Miejsce Ochotniczych Hufców Pracy w środowiskach lokalnych*, red. Z. Jasiński, E. Nycz, Opole 2006.

<sup>13</sup> A. Augustyńska-Mikołajczyk, A. Szymańska, *50 lat Ochotniczych Hufców Pracy*, „Biuletyn Informacyjny Ochotniczych Hufców Pracy” 2008, nr 6, s. 5.

ujęte w pakiecie AGENDA OHP. Są programy nakierowane na aktywizację zawodową i promocję przedsiębiorczości w środowisku młodzieży wiejskiej, których celem jest wyrównywanie startu życiowego tej młodzieży i zapobieganie jej marginalizacji – ujęte w pakiecie AGROSTART OHP. Całkiem inny charakter mają działania realizowane w programie BEZPIECZNY SZLAK – promującym bezpieczny i zdrowy styl życia młodzieży, w ramach którego uczestnicy poznają ciekawe formy spędzania czasu wolnego, kształtują swoje zainteresowania i umiejętności życiowe. Kolejnymi przedsięwzięciami mającymi pomóc młodym ludziom na rynku pracy są programy: „Szansa 13–18” i „Edukacja – Praca – Wychowanie”, przeznaczone już dla trzynastolatków, stanowiące zespół działań sprzyjających rozwojowi systemu wsparcia środowiskowego, aktywizacji i integracji społecznej młodzieży oraz program „Szansa 18–24” skierowany do bezrobotnej młodzieży w wieku 18–24 lat, polegający na objęciu jej kompleksowym szkoleniem zawodowym skorelowanym z potrzebami rynku pracy. Projekt „18–24. Czas na samodzielność” umożliwi młodym ludziom (zagrożonym wykluczeniem społecznym) wejść w dorosłość<sup>14</sup>.

Z kolei projekt „Twoja wiedza – Twój sukces” to duże przedsięwzięcie realizowane w latach 2004–2006 w ramach środków pozyskanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, które mają wspomóc w nauce i kształceniu zawodowym oraz przekwalifikowaniu na potrzeby lokalnego rynku pracy ponad 8 tys. młodych beneficjentów pochodzących ze środowisk wykluczonych społecznie. Obecnie dominujący unijny program to „Gwarancje dla młodzieży”, który realizowany jest od początku 2014 r. na rzecz zwalczania bezrobocia wśród młodzieży, skierowany do osób w wieku poniżej 25. roku życia<sup>15</sup>.

Należy zauważyć, że w ostatnim ćwierćwieczu Ochotnicze Hufce Pracy dostosowały się do (nowej) sytuacji gospodarczej i przemian w wielu instytucjach i organizacjach, otwierając się na społeczne potrzeby młodzieży oraz nowe metody pracy z młodzieżą. Koniec XX i początek XXI w. charakteryzował się rozwojem ilościowym i jakościowym jednostek oraz wypracowywaniem modelu dla kształcenia kadry, podnoszeniem jej dodatkowych kwalifikacji, wprowadzaniem do codziennej pracy wychowawczej innowacji pedagogicznych. Instytucja przeszła trafną transformację strukturalną i funkcjonalną. Nie nastąpiło „społeczne zużycie instytucji”, co widoczne stało się w odniesieniu do wielu innych z „poprzedniej” epoki realnego socjalizmu. Zmiany ekonomiczne i społeczno-kulturowe stworzyły grupę ludzi wykluczonych i marginalizowanych, która stanowiła potencjalną grupę do „zagospodarowania” przez środowiska patologiczne. Dzięki strukturom OHP część z nich znalazła się w głównym nurcie życia społecznego<sup>16</sup>.

<sup>14</sup> Zob. *Aspekty społeczne i wychowawcze projektu „18–24. Czas na samodzielność”*. Z doświadczeń Ochotniczych Hufców Pracy w realizacji projektu Europejskiego Funduszu Społecznego, Z. Jasiński, E. Nycz (red.), Opole 2008.

<sup>15</sup> Zob. [https://ohp.pl/?page\\_id=14](https://ohp.pl/?page_id=14) [21.11.2018].

<sup>16</sup> Zob. *Młodzież– edukacja – praca. Wyzwania polityki społecznej*, red. Z. Sirojć, Warszawa 2011.

Ochotnicze Hufce Pracy już od ponad 15 lat prowadzą ściślejszą współpracę ze środowiskami uniwersyteckimi w kraju (m.in. Uniwersytet Opolski). Umiejętne dostosowanie się do rysujących się trendów cywilizacyjnych na poziomie realnego działania instytucji stanowić może o sukcesie organizacyjnym i wychowawczym OHP w najbliższych latach. Struktura organizacyjna i baza materialna OHP zmieniała się w ostatnich dekadach; w 1990 r. funkcjonowało 49 komend wojewódzkich, 2312 komend szkolnych i uczelnianych, 5 centralnych i 6 rejonowych składnic kwatermistrzowskich. Organizacyjnie istniały 464 hufce stacjonarne i dochodzące (28 005 uczestników) i 131 oddziałów obrony cywilnej (19 222 junaków). W celu realizacji uprzednio opisanych zadań wypracowany został ogólnopolski program przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu oraz ograniczania bezrobocia i zwiększenia zatrudnienia młodzieży. Program ten jest wdrażany przez sprawny system struktur organizacyjnych OHP. Obejmuje on swoim zasięgiem całą Polskę i na poszczególnych szczeblach zarządzania jest realizowany poprzez Komendę Główną OHP oraz podległe jej 16 Wojewódzkich Komend OHP wraz z 49 Centrami Edukacji i Pracy Młodzieży oraz 10 Centrami Kształcenia i Wychowania.

**Tabela 1. Liczebność jednostek OHP w latach 2000, 2005 i 2010 (l.)**

Struktura organizacyjna	Rok			
	2000	2005	2010	2015
Centra Kształcenia i Wychowania	11	10	9	7
Ośrodki Szkolenia i Wychowania	28	26	28	31
Hufce Pracy	244	124	101	165
Środowiskowe Hufce Pracy	56	72	80	14
Centra Edukacji i Pracy Młodzieży	–	49	49	49

Źródło: Zestawienie własne na podst. danych KG OHP.

Ze względu na charakter realizowanych zadań podstawowe jednostki OHP dzielą się na dwie grupy: jednostki o charakterze opiekuńczo-wychowawczym (wśród nich należy wymienić: Hufce Pracy, Środowiskowe Hufce Pracy, Ośrodki Szkolenia i Wychowania oraz Centra Kształcenia i Wychowania); jednostki realizujące zadania na rzecz rynku pracy (tworzące sieć ponad 350 podmiotów), a wśród nich: Centra Edukacji i Pracy Młodzieży, Mobilne Centra Informacji Zawodowej, Młodzieżowe Biura Pracy i ich filie, Kluby Aktywnego Poszukiwania Pracy oraz Młodzieżowe Centra Kariery. Wszystkie wymienione wyżej jednostki organizacyjne OHP, w mniejszym lub większym stopniu, mają charakter placówek otwartych, tzn. realizowane są w nich zadania programowe na rzecz środowiska miejscowej społeczności przy współpracy i współdziałaniu z lokalnymi władzami samorządowymi, pracodawcami, stowarzyszeniami i fundacjami działającymi na określonym terenie. Placówki OHP funkcjonują na

bazie obiektów będących własnością Skarbu Państwa lub innych niewykorzystywanych obiektów przekazanych przez (lokalne) samorządy terytorialne.

Poprzez mniej lub bardziej zaawansowane remonty i przebudowy są one odpowiednio przystosowywane i stanowią dobrze przygotowaną bazę szkoleniową, warsztatową i internatową, z zapleczem gastronomicznym oraz infrastrukturą sportową i kulturalną. Przy jednostkach organizacyjnych OHP do 2010 r. funkcjonowało również 36 gospodarstw pomocniczych, których podstawowym celem była obsługa własnych jednostek budżetowych w zakresie zakwaterowania i wyżywienia uczestników oraz prowadzenie warsztatów szkoleniowo-produkcyjnych, a także właściwe zabezpieczenie logistyczne obiektów będących w posiadaniu tych jednostek. Stan organizacyjny na koniec 2011 r. wskazywał, że działało 830 jednostek Ochotniczych Hufców Pracy, w tym: 17 administracyjnych, 219 o charakterze opiekuńczo-wychowawczym oraz 560 jednostek realizujących zadania na rzecz rynku pracy.

Na początku drugiej dekady XXI w. jednostki wykonujące zadania na rzecz rynku pracy zaczynają dominować liczbowo nad jednostkami o charakterze opiekuńczo-wychowawczym. Znaczący wzrost placówek rynku pracy nastąpił za sprawą realizowanych projektów z EFS.

**Tabela 2. Liczba jednostek opiekuńczo-wychowawczych i ich uczestników w latach 2012–2016**

	2012		2013		2014		2015		2016	
	jednostki	uczestnicy	jednostki	uczestnicy	jednostki	uczestnicy	Jednostki	uczestnicy	jednostki	uczestnicy
Centra Kształcenia i Wychowania	9	1 739	9	1 713	9	1 801	7	1 511	7	1 488
Ośrodki Szkolenia i Wychowania	29	3 299	29	3 336	29	3 526	31	3 758	34	3 613
Hufce Pracy	103	13 576	103	13 695	162	21 253	165	25 564	165	25 242
Środowiskowe Hufce Pracy	79	15 148	78	15 013	14	7 280	14	3 3324	14	3 350
Razem	220	33 762	219	33 757	214	33 860	217	34 157	217	33 693

Źródło: Zestawienie własne na podst. danych KG OHP.

Stan jednostek opiekuńczo-wychowawczych na przestrzeni ostatnich lat przedstawia tabela 2. W roku 2014 miała miejsce większa zmiana w organizacji, której celem było przekształcenie Środowiskowych Hufców Pracy – nieposiadających bazy do zakwaterowania lub warsztatów szkoleniowych – w Hufce Pracy<sup>17</sup>. Na dzień

<sup>17</sup> Wydatki na zadania wykonywane przez Ochotnicze Hufce Pracy, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2017, s. 31.



1 października 2016 r. jednostek o charakterze opiekuńczo-wychowawczym było 216, w tym: 7 Centrów Kształcenia i Wychowania, 31 Ośrodków Szkolenia i Wychowania, 164 Hufce Pracy oraz 14 Środowiskowych Hufców Pracy. W roku 2016 usługi rynku pracy w OHP (poradnictwo zawodowe, szkolenia zawodowe, pośrednictwo zawodowe) świadczone są w ramach 49 Centrów Edukacji i Pracy Młodzieży, którym podlegają: Mobilne Centra Informacji Zawodowej (49 jednostek), Młodzieżowe Biura Pracy (49), Młodzieżowe Centra Kariery (70), Punkty Pośrednictwa Pracy (29), a także funkcjonujące w ramach utrzymania rezultatów projektu „OHP jako realizator usług rynku pracy”: Młodzieżowe Centra Kariery (150), Punkty Pośrednictwa Pracy (47), Ośrodki Szkolenia Zawodowego (34). Łącznie usługi rynku pracy świadczy 477 jednostek, z czego 231 realizuje usługi w ramach utrzymania rezultatów projektu „OHP jako realizator usług rynku pracy”<sup>18</sup>.

Ochotnicze Hufce Pracy nie są organem prowadzącym szkoły, ale wykonują swoje ustawowe zadania, współpracując głównie z samorządami lokalnymi.

W dokumentach sygnowanych przez Komendę Główną OHP można określić następujące podstawowe obszary działania organizacji na początku drugiej dekady XXI wieku<sup>19</sup>:

- A. Świadczenie usług na rzecz młodzieży, w tym: działalność edukacyjną, działalność opiekuńczo-wychowawczą przeciwdziałającą wykluczeniu społecznemu, przeciwdziałanie bezrobociu, realizację programów edukacyjno-wychowawczych opracowanych na podstawie inicjatyw programowych OHP, w tym finansowanych ze środków Unii Europejskiej.
- B. Współpraca z otoczeniem instytucjonalnym, w tym: z instytucjami administracji rządowej i samorządowej oraz z partnerami społecznymi na poziomie krajowym i lokalnym, a także z organizacjami międzynarodowymi.
- C. Doskonalenie zarządzania organizacją, w tym: rozwój potencjału społecznego organizacji, zwiększenie elastyczności struktury organizacyjnej, podwyższanie standardów infrastruktury i bazy organizacji, poszerzanie bazy finansowania organizacji, promocja organizacji.

Cele strategiczne i misja OHP wskazują na szeroki wachlarz oferty tej instytucji, skierowany do młodzieży defaworyzowanej. Skomplikowany charakter problemów, przed jakimi staje kadra OHP, próbując pokierować młodymi ludźmi, którzy ponieśli już jakieś porażki w życiu, warunkuje różnorodność treści i form w pracy codziennej w hufcach i centrach wychowania.

Ochotnicze Hufce Pracy są doceniane nie tylko na krajowym rynku oświatowo-zawodowym, a jej uczestnicy kształcą się w 62 zawodach. Dzięki własnym warsztatom szkoleniowym oraz wieloletniej współpracy z lokalnymi pracodawcami – przedsiębiorstwami i rzemiosłem – oferta OHP w zakresie przygotowania zawodowego jest bardzo różnorodna i umożliwiała młodzieży wybór interesującego ją zawodu. Każdego

<sup>18</sup> Sprawozdanie OHP z realizacji planu pracy za 2016 r., Komenda Główna OHP, Warszawa 2017.

<sup>19</sup> Działalność i funkcjonowanie Ochotniczych Hufców Pracy, Komenda Główna OHP, Warszawa, czerwiec 2010.

roku ponad 85% uczestników pozytywnie kończy naukę lub uzyskuje promocję do następnych klas, pomimo wcześniejszych nawet kilkuletnich opóźnień i zaniedbań edukacyjnych oraz przystępuje do zewnętrznych egzaminów na tytuły kwalifikacyjne – ponad 90% kończących naukę zawodu. Poza tym uczestnicy są objęci stałą opieką pedagogiczną i mają warunki do rozwijania swoich uzdolnień artystycznych i sportowych. Prowadzona jest także działalność turystyczna – wycieczki, rajdy, biwaki. Dzięki takim różnorodnym oddziaływaniom, młodzi ludzie po opuszczeniu OHP są samodzielni i mogą sprawnie funkcjonować w życiu społecznym<sup>20</sup>.

Potwierdzają to badania prowadzone w środowisku opolskich pedagogów analizujących losy absolwentów i uzyskaną przez nich pozycję społeczno-zawodową oraz rodzinno-towarzystwą. Kapitał tożsamościowy konstituuje zdobytą pozycję zawodową i społeczną – a ta pozycja warunkuje określony status tożsamościowy. Na uwagę w badaniach zasługuje to, że ponad 60% absolwentów OHP uzyskało status tożsamości – osiągniętej i nadanej. Co trzecia badana osoba poszukiwała nadal własnego miejsca w świecie, a tylko ponad 7% wśród nich ma trudności z ułożeniem sobie życia i oczekuje wsparcia (tożsamość rozproszona), którego w jakiejś mierze udzielają im funkcjonujące kluby absolwenta<sup>21</sup>. Cieszyć może tak duża liczba absolwentów ustabilizowanych życiowo, co stanowi najlepszy wskaźnik zarówno racjonalności pracy Ochotniczych Hufców Pracy dla kraju, jak i szczęścia jednostkowego jej uczestników.

## Bibliografia

### Publikacje:

1. *Aspekty społeczne i wychowawcze projektu „18–24. Czas na samodzielność”*. Z doświadczeń Ochotniczych Hufców Pracy w realizacji projektu Europejskiego Funduszu Społecznego, Z. Jasiński, E. Nycz (red.), Opole 2008.
2. Augustyńska-Mikołajczyk A., Szymańska A., *50 lat Ochotniczych Hufców Pracy*, „Biuletyn Informacyjny Ochotniczych Hufców Pracy” 2008, nr 6.
3. *Co to są Junackie Hufce Pracy? Co dają Polsce i młodzieży?* Warszawa 1938.
4. *Encyklopedia historii Drugiej Rzeczypospolitej*, red. A. Garlicki i in., Warszawa 1999;
5. Jasiński Z., Nycz E., *Absolwenci Ochotniczych Hufców Pracy. Badania ich losów, pozycji społecznej i zawodowej w społeczeństwie*, Opole 2010.
6. Jasiński Z., *Przygotowanie młodzieży do życia w zmieniającym się społeczeństwie przez struktury Ochotniczych Hufców Pracy*, [w:] *Ochotnicze Hufce Pracy w województwie Opolskim – 60 lat pracy z młodzieżą i dla młodzieży*, red. E. Nycz, Z. Jasiński, Opole 2018.
7. Kołodziej-Hubka K., *Ochotnicze Hufce Pracy i ich zadania w latach 1958–2009*, „Piotrkowskie Zeszyty Historyczne” 2010, t. 11.
8. Kostka M., *Ochotnicze Hufce Pracy*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 1998, nr 6.

<sup>20</sup> Z. Jasiński, *Przygotowanie młodzieży do życia w zmieniającym się społeczeństwie przez struktury Ochotniczych Hufców Pracy*, [w:] *Ochotnicze Hufce Pracy w województwie Opolskim – 60 lat pracy z młodzieżą i dla młodzieży*, red. E. Nycz, Z. Jasiński, Opole 2018, s. 46–58.

<sup>21</sup> Z. Jasiński, E. Nycz, *Absolwenci Ochotniczych Hufców Pracy. Badania ich losów, pozycji społecznej i zawodowej w społeczeństwie*, Opole 2010.

9. *Miejsce Ochotniczych Hufców Pracy w środowiskach lokalnych*, Z. Jasiński, E. Nycz (red.), Opole 2006.
10. *Młodzież– edukacja – praca. Wyzwania polityki społecznej*, Z. Sirojć (red.), Warszawa 2011.
11. Nycz E., *Druga szansa młodzieży. Studium funkcjonowania Ochotniczych Hufców Pracy*, Opole 2014.
12. *Praca i wychowanie w OHP*, br. red., Warszawa 1967.
13. Suchy S., *Ochotnicze Hufce Pracy wobec wyzwań edukacji i zatrudnienia*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych” 2000, nr 1.
14. *Wychowanie w OHP – historia i współczesność (materiały sesji naukowej z 16.12.1983 r.)*, F. Bożyszkowska-Sękowska i inni (red.), Warszawa 1985.

*Dokumenty:*

15. *Działalność i funkcjonowanie Ochotniczych Hufców Pracy*, Komenda Główna OHP, Warszawa, czerwiec 2010.
16. *Koncepcja funkcjonowania Ochotniczych Hufców Pracy. Kierunki działalności instytucji w latach 2009–2015*, Warszawa 2010.
17. *Ochotnicze Hufce Pracy w Narodowym Planie Rozwoju 2007–2013*, KG OHP, Warszawa, kwiecień 2005.
18. *Sprawozdanie OHP z realizacji planu pracy za 2016 r.*, Komenda Główna OHP, Warszawa 2017.
19. *Sprawozdanie z działalności Ochotniczych Hufców Pracy za rok 1991*, Komenda Główna OHP, Warszawa 1992.
20. Uchwała Nr 201 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1958 roku, w sprawie organizowania i pracy ochotniczych hufców pracy Związku Młodzieży Socjalistycznej, „Monitor Polski” 1958 roku, nr 56, poz. 322.
21. *Wydatki na zadania wykonywane przez Ochotnicze Hufce Pracy*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2017, s. 31.

*Netografia:*

22. [https://ohp.pl/?page\\_id=14](https://ohp.pl/?page_id=14) [21.11.2018].

**dr hab. Edward NYCZ, prof. UO** – Instytut Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego,  
e-mail: edward.nycz@uni.opole.pl